

Pretului

pentru Sibiu pe 1 anu intregu 7 fl.,
pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa
cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu
cu post'a in lăintrulu monarhie
pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl.
— In strainatate pe 1 anu 10 fl.
său 22 franci, pe 6 luni 5 fl. său
11 franci; — numeri singuratici se
dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIUL

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Ori-ce inserate,
se platescu pe serie său linia, cu
litere merunte garmondu, la prim'a
publicare câte 7 cr., la adou'a si a
trei'a câte 6 cr. v. a. si preste aceea
30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.
Prenumeratiunile se potu face in
modulu celu mai usioru prin assem-
natiunile postei statului, adrese de
a dreptulu la Redactiunea Diariului
Observatoriulu in Sibiu.

Nr. 32.

Sibiu, 19/1 Maiu 1878.

Anulu I.

Economi'a politica.

Motto: „A voi se se dispensedie cineva de
teorii, inseamna a ave pretensiunea
excesivă de orgoliōsa de a nu fi
obligatu se scia ce dice candu vor-
besce, si a nu sci ce face candu
lucrădia“.
Royer-Collard.

La noi Romanii din monarhia austriaca, unde
nici până in diu'a de astadi economi'a rurala inca
n'au esitu din stadiulu seu primitiv, inainte de
1848 nu putea fi vorba de economia politica său
nationala, din simpl'a cauza că partea cea mai
misera si contribuitoare, lipsita de proprietate, prin
urmare si de libertate, care sunt conditiunile pri-
mordiali ale economiei politice. Cum putea o na-
tiune inpilata a cugeta la economia politica si
nationala, candu tōte fortiele ei vitali erau engageate
in lupt'a sa pentru esistentia si pentru garantarea
drepturilor sale politice si cetatienesci. Au fostu
deci lucru firescu, că până acuma economi'a politica,
precum si o mare parte a celorlalte sciintie se
fia pentru noi Romanii o carte cu siēpe sigille si
unu terenu cu totulu necunoscutu, prin urmare si
necultivat. Si ōre putea fi vorba până acuma si
chiaru actualminte pōte fi vorba la noi despre
economia politica său despre introducerea ori apli-
carea cutarui sistemu economicu, candu noi nu
luamu parte nici la legislativa, nici la executiva si
nici la distribuirea bugetulu Statulu? Pōte fi vorba
de economia politica si nationala intr'unu stat, unde
libertatea instructiunei si a cugetarei se regu-
lēdia prin ordonantie ministeriali si unde liber-
tatea asociatiunilor este aprōpe ilusoria? Totu atātu
de pucinu că si la popōrale din Turci'a său la sel-
bategii din Americ'a, a caroru economia nationala
consiste intru a taiā pomulu dela radecina, dēca
voiesce se aiba pōme. Urmarea acestei stari de
lucruri a fostu, că noi Romanii amu fostu si sun-
temu inca exploatați economice din partea acelora,
cari s'au bucuratu de privilegii si au fostu mai
luminati că noi. Acēsta este si una din principalele
cauze, pentru care statele inaintate in industria se
opunu din respoteri la emanciparea popōraloru sub-
jugate, pentru-că devenindu acele popōra libere, ele
incepu a lucra si a produce, prin urmare se eman-
cipēdia si de exploatarea economica a streinilor.
Inse ori cātu s'aru incerca statele cele-puternice a
combate si a supprime tendenti'a de emancipare
economica a popōraloru mai mici, de totu nu voru
reusi. Proba pentru acēsta admirabila este Elveti'a
si industriusulu regatu alu Belgiulu.

Cu tōte vicisitudinile prin care amu trecut, cu
tōte dificultatile cu care mai avemu a lupta, a
sositu credemu totusi si pentru noi tempulu de a
ne luā ostenēl'a se ne aruncamu privirile cātu de
fugitive si asupra sciintiei economice, pentru-că
celu pucinu se ne familiarisamu cu teori'a ei, dēca
nu o putemu inca aplica. Vomu afla inse fōrte
multe lucruri, pe care ni le vomu putea insusi fōra
nici o intardiare si a le aplica cum grano salis
asemenea acelor semintie, care aruncate si incre-
diute unui solu roditoriu, resaru si incoltiescu de ahea
dupa multi ani de dile.

Afara de acestea, chiaru in rolulu politicu de
passivitate, ce ni s'a inpusu prin forti'a majora a
inpregiurarilor, suntemu datori a ne familiarisa cu
principiele economiei politice, pentru-că se putemu
rationā si noi in cunoscintia de cauza asupra me-
surilor economice si administrative ce se iau nu
numai in statulu nostru, ci si in celelalte state
civilizate. Fōrte multe schimbări politice se reducu
la cestiuni curatu economice; desbaterile bugetelor
in statele adevratu constitutionali ce sunt ele alta,
dēca nu lupt'a diferiteloru sisteme său doctrine
economice, pre care nu le putemu intielege, dēca
ne lipsescu chiaru si notiunile primitive a le eco-
nomiei politice.

Credemu deci a contribui si noi la implerea
acestei lacune si a face unu serviciu oportunu, dēca
vomu da ocaziune cetitorilor nostri a se instrui si
in materi'a acēsta. Ne-amu insarcinatu deci, a pu-
blicā din tempu in tempu câte unu capitulu din

teori'a economiei politice, pentru-că asia cu tempulu
urmandu cursulu intregu, se ne indemnamu a studiā
noi privatim insine mai seriosu acēsta sciintia fōrte
importanta si interesanta din tōte punctele de ve-
dere. Ne simtimu datori inse din capulu loculu a
observā, că aceia cari sperā că voru putea ceti
capitulele de economia politica totu cu acea inlesnire,
că si unu articolu de diariu său vre-unu romantiu,
se amagescu. Sciinti'a cere sange rece, concentrare
de spiritulu si seriositate, pentru-că numai unu Dieu
pōte intrā pe dēsupra Acropolei, ceilalti muritori
trebuie se trēca mai antaiu prin Propilee.

Dintre tōte manualele de economia politica,
(pentru-că noi trebuie se incepemu mai antaiu cu
manualulu si apoi gradatu se trecemu la lectur'a si
studiarea capu-d'operelor economice) celu mai aco-
modatu, celu mai bunu si mai recomandabile este
manualulu francesu alu d-lui M. H. Baudrillart,
membru alu institutulu, professore de economi'a
politica la colegiulu de France, redactoru-capu alu
diariulu „des Économites“ in Paris.

Noi vomu lucra dupa editiunea a dou'a din
anulu 1865 alu acelu manualu de economia po-
litica, coronatu cu marele premiu Montyot alu aca-
demiei franceze.

I. G. Baritiu.

Politic'a magiara definita de către unu diariu ministeriale.

Sibiu, in sambat'a patimilor. „Hon“ in
numarulu seu 98 din 21 Aprilie aduce de pasci
unu articolu, in care se facu descoperiri cum nu
se potu mai sincere si mai instructive in privinti'a
politice magiare. Luamu dara acelu articolu dreptu
ou rosiu, precum se pare a-lu fi datu si „Hon“,
si totu in calitatea acēst'a vomu se prezentamu si
lectorilor nostri din elu expectatiunile, cari ii
facu asia dicindu quintesenti'a, pre langa pucine
reflexiuni.

„In aceea toti magiarii convinu, că viēti'a
nōstra nationala (magiara) aterna dela puterea nōstra
de a sustienē unu stat magiaru“. Asia isi incepe
„Hon“ articululu seu, si elu are tōta dreptatea;
că-ci dupa-cum totu elu argumentēza, „numai in
reuniune de stat numerulu celu micu (se intielege
de magiari) pōte avē destula putere de a existā in
midiuloculu Europei si de a jucā unu rol“.

Principiulu acesta odata stabilitu de „Hon“,
ilu demonstra asia dicundu ad oculos magiarilor
sei, că statulu magiaru se pōte sustienē asia pre-
cum cere interesulu lor, numai dēca se va sustienea
si dualismulu de astadi. Deci dice „Hon“:
„dualismulu ofere in partea sa materiala Austriei
(intielege Cislaitaniei) avantajie fōra indoiēla mai
mari, dar' dēca acele avantajie nu stau in contra-
dicere cu conditiunile nōstre de existenta si des-
voltare (magiara), majoritatea la noi (la magiari)
este gat'a a aduce si astadi acele jertfe, pentru-că
statulu nostru (magiaru) se se intarēscă, influinti'a
nōstra asupra politicei externe in interesulu natio-
nalitatiei nōstre si alu desvoltarei paciuite a culturai
nōstre (magiare), precum si hegemoni'a politica a
nōstra (a magiarilor) in Ungari'a se fia constantu
asigurata“.

Dă, se pré intielege că pentru asemenea sco-
puri nationale magiare nu se va aflā, dupa-cum
totu „Hon“ dice, nici unu barbatu magiaru de
statu, ci pōte numai unu streinu, care se nu se in-
voiēscă la ceea ce cere Austri'a (Cislaitani'a); de si,
totu dupa „Hon“, „fōra indoiēla, politic'a ast'a
este pagubitōre pentru bun'a starea economica, ba
chiaru si pentru progresarea in cultura a nōstra
(a magiarilor). Dar' jertfele cerute de Austri'a,
fia cātu de greu simtite, nu le pōrta numai ma-
giarii, ci si celelalte popōra conlocuitoare, si inca
in mesura multu mai mare că ei; ēra ceea ce se
castiga cu acelea jertfe: rolu politicu, desvoltare
nationala si hegemonia preste celelalte natiuni din
Ungari'a — tōte acestea avantajie au se vina,
dupa-cum insusi „Hon“ marturisi mai susu, in fa-
vōrea magiarilor.

„Hon“ dice, că conditiunile principali ale

existentiei magiarilor (influenti'a lor asupra po-
litice externe si hegemoni'a preste celelalte natiuni)
s'aru putea asigurā si altcum, nu prin dualismu,
buna-ōra prin o federatiune său prin o uni-
une personala, in sa . . . in sa . . . si prin o
federatiune, si prin o uniune personala s'aru espune
multu mai tare disele lor conditiuni de existenta.
Conclusiunea dara ce „Hon“ o face este: Con-
servandu dualismulu, se damu 30 pro-
cente in bani, pentru a castigā 50 pro-
cente de influentia.

In adevēru, abia va fi unu barbatu magiaru
de stat, care cu socotēl'a ast'a se nu se invoiēscă
a dā Austriei (Cislaitaniei) partea ce ea isi vindica
din tergu.

Vomu vedē!

Ceea ce astadi vedemu pré lamuritu este, că
magiarii dupa „Hon“ nu cugeta de locu se isi asi-
gure existenti'a lor si a statulu lor prin solidari-
tatea si bun'a intielegere cu natiunile conlocuitoare.
Ei isi dicu prin unu organu de mare ponderitate
ministeriale alu lor: altius est petenda ratio. Si
o dicu acēst'a in faci'a lumii si fōrte lamuritu. Cu
tōte acestea ei pōte nu se inșiēla crediendu, că
totu voru mai fi inca de acei „buni patrioti“, cari
se nu-i intielegă, său celu pucinu se se faca a nu-i
intielege, se se faca prosti, că se prostēscă si
pe altii.

Relativu la nationalitatile din patria dice „Hon“,
că politic'a magiara espusa de elu „inca nu este
o politica de opresiune contr'a nationalitatiloru ne-
magiare. Argumentarea lui este urmatōrea: „Nu
este, dice elu, nici o tiēra poliglota in Europ'a,
unde confesiunile si nationalitatile, pre langa liber'a
desvoltare a intereselor lor sociale si de cultura,
se jōce si in politica unu asemenea rol, că la noi“.
Pentru a-si completā argumentulu, „Hon“ mai tre-
buiā numai se se provōce si la multumirea natio-
nalitatiloru nemagiare din Ungari'a, care multumire
s'a manifestatu in 10 ani si nu incetēza a se ma-
nifestā si astadi cum numai se pōte mai favorabilu
pentru politic'a purtata sub firm'a si in interesulu
ideei statulu magiaru.

Ar' crede cineva că „Hon“ in punctulu acesta
nu e seriosu; dar' nu e asia: elu crede aceea ce
afirma si bietulu isi dā inca si silintia se escuse
in faci'a connationaliloru sei liberalitatea statulu
magiaru resp. a guvernulu magiaru, dovedita na-
tionalitatiloru nemagiare din patria. „E naturalu,
dice „Hon“, că acēst'a (liberalitatea amintita) re-
clama unu gradu de o asia mare patientia si ab-
negatiune nationala (magiara), in cātu nu e mirare,
dēca sunt multi (se intielege magiari), cari nu o
intielegu si in nerabdarea lor ceru midiulōce mai
tari (mai drastice); in sa trebuie cugetatu, că ma-
teria explosiva este in relatiunile nōstre internatio-
nali, cāti diversi factori indreptatiti sunt in con-
stitutiunea nōstra de stat, in selfguvernamentulu
nostru, in organizatiunea armatei nōstre, si in ce
mesura pretensiunile facute de spiritulu timpulu
marginescu pe terenulu acesta pe puterea sta-
tulu . . .“

Va se dica, au fostu si sunt multe cauze cari
au impededu si impedece inca puterea statulu
magiaru de a aplicā facia de nationalitatile nemagiare
mesuri si mai opressive. Aceste cauze cunoscute de
noi si de tōta lumea, potu se mulcomēscă pre aceia
dintre magiari, cari nu sunt tocmai de totu siovi-
nisti; dar' ele sunt pré pucinu calificade de a probā
o buna vointia din partea barbatiloru din gubernulu
statulu nostru pentru natiunile nemagiare din patria.
Unde tindu a ajunge aceia, dupa ce le va succede
odata impacatiunea cu Austri'a si dupa-ce politic'a
externa nu le va mai face atāta bataia de capu,
astadi numai orbii nu vedu.

„Hon“ afla in fine, că de unu timpu incōce
se arata ōre-care „trezvia“ la natiunile nemagiare
din patria. Noi inca constatamu, ca acelea in ade-
veru arata din di in di totu mai multa trezvia
intru aprecierea fatalei situatiuni, in carea ne
aflamu cu totii, si nu putemu decât se regretamu
că „Hon“ nu e in stare a ne spune, că si la ai

sei se arata o asemenea trezvia, dela care de siguru s'aru potea asteptá mai bune fructe, de cum sunt cele produse prin politic'a recomandata si spriginita de elu*).

Politica scolastica.

„Ce vorba este acésta domnule? Au nu sci dta, cá politic'a e oprita strinsu din scóle, si cá eleviloru de nationalitate romana de prin seminariele catholice le este oprita chiaru lectur'a de foi politice romanesce? Ne-amu si saturatu de atáta politica saraci'a tiei, si acumu ve mai plesnesce prin capatiena se ne ametiti si cu „politica scolastica“. Apoi se nu ve dica ungurii agitatori si rebeli, candu v'a casunatu se vériti politic'a si in scóle? Au nu vedeti, cá er mai detersa in cercetare pe unu dascalu din comit. Hunedórei, pre candu alti trei din Banatu fusera absolviti.

Pardonu domnule, nu mi te iuti asia curendu, ei mai antaiu asculta, apoi injura cátu iti place. Nu va fi aci vorb'a de politica in scóle, ci de infricosiatulu abusu politicu ce se face cu scólele, cu educatiunea si invetiamentulu scolasticu, de unde potu se urmedie pericule frangatórie de gítu. Nu noi publicistii romani amu inventatu rubric'a politice i scolastice, ci cu totulu altii. Nu noi amu proiectatu planulu infernale de a nimici nationalitati si confesuni prin scóle, degradandu-le pe acestea de instrumente a le unei politice omorítórie de suflete. Ce se'ti facemu noi dtale, déca nu scii unguresce si nu citesci diarie magiare. Dta inse ai vediutu din diariele romanesce, ce dice opoitiunea cea noua din dieta in punctu 10 alu programei sale: Se se modifice prin lege noua dietale câteva parti din Art. de lege 38 dela 1868 alu instructiunei publice. Ei, bine, noi nu scimu ce voiesce opoitiunea se modifice in acea lege, dara nu e greu a combina. „Ellenör“ (Controllu), organu cunoscutu alu ministriloru Tisza si Trefort, se simti intiepatu reu prin acelu punctu alu programei, si atacandu aspru pe opoitiune in cestiunea scóleloru, dice cá politic'a scolastica aci este ratacita, si cá defectele art. 38 se potu integri si corege cá si pana aci, puru si simplu numai prin ordonantie, decrete, instructiuni ministeriali, adeca curatu asia, cá in dilele lui Ales. Bach et Leo Thun dintre 1850 et 1861.

Veí cunosce si dta domnule Irimie, cá acésta politica scolastica a lui „Ellenör“ pre cátu e de impertinenta, pre atáta este si clara, bine respicata. Acumu inse vine „Pesti Napló“ cá organu de mare auctoritate alu opoitiunei, séu póte alu unui ministeriu nou, si in Nr. 102 din 26 Aprile sub titlu Politica de invetiamentu publicu (Közkatasí politika), pe langa ce constata, a sut'a óra in viéti'a sa, marea importantia a politice i scolastice pentru elementulu magiaru, infrunta pe „Ellenör“ pentru capritiele sale despotice dicundu'i intre altele multe: „A lua dispositiuni numai prin ordonantie, fóra lege, cumu voiti dvóstra, despre o parte nu are dreptu ministeriulu, de es. asupra scóleloru confesionali autonóme, despre alt'a, in cátu elu face acésta, confesiunile nu potu fi sigure niciodata de tractari despotice si capritióse.*)“ Si éراسi: „Acestu gubernu de principie liberali (??) nu are trebuintia de legi, ci elu vrea numai se faca experimente din casu in casu, prin ordonantie si fóra nici-unu planu; se faca schimburi pe placulu ministrului, séu dupa cumu este elu influentiatu de cátra altii, totu prin dispositiuni arbitrare, si se restórne cele reformate de tíera cu spese mari. etc. etc.“

Asia dara doue diarie magiare principali constata cu solemnitate, cá in dilele nóstre afacerile scolastice din Ungari'a si Transilvani'a sunt admi-

nistrate prin ordonantie ministeriali, si cá scólele confesionali sunt asuprite; in fine, cá cestiunea instructiunei publice este considerata si tractata din capulu loculu cá cestiune politica superióra. Si la tóte acestea sciti cine se subscie? Dn. Aladár Molnár, cunoscutu prea bine cá deputatu si cá fostu referente in ministeriulu de culte si instructiune, unulu din barbatii cei mai activi intre functionarii Ungariei, carele cunosce mai bine decâtu ori-care altulu profundele misterii ale politice i scolastice din B.-Pesta, prin urmare ar potea se convinga si pe dn. Irimie despre existentia lui.

Doi tirani moderni: generalulu Trepoff si lordulu Leitrim.

In numerii precedenti amu atinsu si noi, cá in capital'a St. Petersburg un'a dama tinera russa intrandu la prefectulu politiei generalulu Trepoff, a trasu in elu cu revolverulu si l'au ranitu greu, fóra cá in acele momente ale crimei comisse se se fia afluu caus'a ce a impinsu pe acea dama la o fapta, ce se póte asemená numai cu a renumeitei Charlotta Corday, care injunghiasse in prim'a revolutiune francesca pe spurcatulu tiranu Marat. Totu asemenea memoraramu in nr. 28 despre assassinatulu comissu in Irlandi'a asup'r'a lordulu Leitrim, cu care alaturea mai cadiura morti doi ómeni de ai sei. Aceste doue fapte terribili au trasu asupra-le atentiunea Europei intregi. La inceputu, pana a nu se publicá rezultatele investigatiunei judecatoresce, atentatulu asup'r'a lui Trepoff érá explicatu cá unu efectulu ideiloru revolutiunare care au strabatutu si in Russia mai in tóte clasele societátii; érá assassinatulu din Irlandi'a fu caracterisatu cá crima agraria communistica, cá si cumu adeca poporulu aru fi ucisu pe bietulu lordu Leitrim numai cu scopu cá se póta impartí intre sine immensulu teritoriu, alu carui proprietariu érá elu. Astadi acele doue pareri au disparutu cu totulu si s'a constatat pe deplin, cá acelu anglu si acelu russu au fostu doi tirani de cei mai crudeli din cáti au cunoscutu omenimea vreo-data. Despre caracterulu lui Leitrim se convinsse lumea indata cu ocaziunea ingropatiunei lui, candu poporulu carele suferise 25 de ani crudimile lui, nevali intre strigate selbatice pintre politiciani si consangeni mortulu, cá se-lu scótiá din sicriu si sfarimandu-i cadavrulu se-lu arunce la fiare selbatice. De altumentrea capulu lui era sfarmatu din momentele omorului comisu; cá-ci ucigasi carii statesera in 2 Aprilie la panda intr'o padure pe unde trece drumulu mare, dupa ce au inpuscatu pe secretariu si cocieru, ilu nemerira si pe elu, érá apoi apropiandu-se ii sfarmara cranulu, in cátu esira crerii din trensulu! Si totusi la ingropatiune poporulu strigá: „Canele“, „ereticulu“, „tiranulu“, mai reu trebuie se i se faca. Cunoscutu e despotismulu lordiloru Angliei, sub care gemu preste 7 millióne de locuitori ai nefericitei Irlandia, precumu si acea impregiurare, cá proprietatea de pamentu in Anglia si Irlandia se afla in mani fórtu pucine, érá immens'a majoritate a poporulu agricultor este numai farmeru si subfarmeru, adeca arendatoru si subarendatoru. Despre acelu monstru lordu Leitrim se adevéri intr'altele, cá pe mosiele sale mai nimeni nu érá siguru de vre-unu terminu alu arendei; dara crim'a lui cea mai spurcata era, cá ori-unde aflá despre vre-o femeia ori fetitia frumósa de ale sateniloru, chiamandu pe barbatu séu pe parintele fetei la sine, le puneá de conditiune, cá séu se-i tramitia femeia si respective fiic'a in casele lui, séu se se care de pe mosia lui, si acésta se intemplá vér'a-iern'a, oricandu placea tiranulu, intocma cá de exemplu in Bosni'a séu in Bulgari'a, séu si in Poloni'a si Ungari'a, pana candu érá in vigóre jus primae noctis. Aceste crime au esitu la lumina chiar' in parlamentulu din Londra, unde lordii involburati cerea dela ministeriu inca si proclamarea legii martiale in Irlandia, sub pretextu cá irlandii aru fi conspiratu se omóre pe toti lordii si proprietarii. Dara deputatulu irlandu O'Donnell proviedutu cu documente autentice, dete pe facia in sedintia publica tóte crimele tiranulu Leitrim si ale altoru proprietari de calibrulu lui, érá prin acésta trase totu odata masc'a de pe feciele acelu farisei din Anglia, carii pan' acumu se laudá cá nefericit'a Irlandia este pacificata; cáci tocma din contra, se desfachu din nou fiorosulu abisu si acea ura nedumerita ce mai domnesce intre angli si irlandi pana intr' atát'a, cá mai de-unadi crediendu poporulu din Irlandia cá va prorupe resbelu intre Anglia si Russia, la ocaziune data ridicá tricoloru russesci alaturea cu flamurile Irlandiei. O'Donnell, caruia lordii nu'l putura astupa gur'a, documentá intre altele, cá Leitrim chiaru in dio'a mortiei sale mergea se aduca executiune preste 87 de familii, asupra carora scosese sententie si pe care era se le arunce pe strade asia, cá si casciórele lor se derimá pana la pamentu, cá se nu li se mai cunosca urmele si ómenii se nu mai póta face pretensiuni. Se mai spuse, cá de si Leitrim era omu de ani 70, totu mai tienea dreptu la fetele si femeile bietiloru sateni, si cá elu nu a voitu se invetie din exemplulu altoru lordi omoriti de irlandi totu din cause de acestea.

Generalulu Trepoff, pe care d-siór'a Wierra Ivanovna Zasulich 'lu ranise de mórté, érá unulu din acei tirani farisei, care se scia masca atátu de bine, in cátu de cáti-va ani incóce abúsá chiaru si de bun'a-credintia a imperatulu Alesandru. Bataile care sub acestu monarchu sunt cassate si in Russia, gener. Trepoff cá prefectu alu politiei centrale le avea la ordinea dilei, se intielege cá pe ascunsu, prin carcere intunecóse; érá rapacitatea lui comissa totu in secretu, acumu dupa investigatiunile facute au pusu la uimire pe tota Russia. Dilele trecute Wierra I. Zasulich trasa la tribunalulu de jurati, care in Russi'a esista de mai multi ani, 'si marturisí de buna voia fapt'a, descoperindu si motivulu crimei sale, care dice ea cá a fostu intre altele, informatiunea ce primise

despre torturi si batái, érá anume ca Trepoff a pusu se bata cu uiele pe unu studente dela universitate anume Bogoliubov. Acumu inse urmá o fapta in adevuru fenomenale a juriului russescu din capitala. cá-ci acesta absolvi in unanimitate pe Wierra I. Zasulich de crim'a omorului. Casulu acest'a puse pe publiculu Europei intregi la straina mirare mai alesu dupa-ce se aflá, cá intre membrii juriulu noue inisi au fostu functionari de statu, prin urmare majoritate preponderanta, si totusi Wierra fu absolvita. Iuriconsultii Europei au dreptu candu afirma, cá juriulu russescu a calcatu legea in casulu de facia; dara mintea universale a popóloru castiga din acestu casu convictiunea, cá in acelu imperiu róde o gangrena sociale, care nu se mai póte vindecá prin legile de cari dispune statulu Russiei, prin urmare cá aci juriulu a exercitatu o justitia, care déca lovesce in legile positive, corespunde inse cu atátu mai bine simtiulu generale de dreptu si dreptate. Cu alte cuvinte, popórale au ajunsu cá se cunosca doue adevéuri cardinali, si anume se distinga strinsu intre legi si intre dreptate; cá-ci adeca nu tóte legile omenesci sunt si drepte, ci tocma din contra, multime de legi politice sunt facute de ómeni inadinsu asia, cá se innece, se omóre dreptatea de pre pamentu, se estermine prin ele popora intregi. Esemple de legi nedrepte, tiranice, afurisite avemu prea multe pana in dio'a de astadi. Alu doilea adevéru mare este, cá ómenii corupti si blastemati calca in pitióre tóte legile, fia acelea cadiute chiaru din ceriu, séu cá le schimbá pe placulu lor, ori-cá le interpretédia asia, in cátu stai cá inmar-muritu la vederea artei loru diabolice. Dupa inpregiurari cá acestea urmédia nu odata revolutiuni si resturnaturi, in cátu ti se pare cá tóte furiile iadulu au esitu de asupra pe pamentu. N'au scapatu alte popóra in alte timpuri de catastrofe cá acelea, nu voru scapa nici lordii angliei, acei tirani trufasi, nici functionarii Rusiei, nici altii cáti sunt cu totulu incorigibili din generatiune in generatiune.

Transilvani'a.

Sibiiu, 18/30 Aprile. Serbatorile invierei Domnului au fostu favorate in regiunea nóstra de timpu seninu, dupa-ce sambata in ajunu venise una din acelea ploí manóse, care dau viétiá noua la tóta natur'a. Din interiorulu tiei ne vinu sciri totu favorabili pentru agricultura, care este conditiune de viétiá pentru millióne de locuitori. Din vecin'a Romani'a diariele de acolo spunu asemenea, cá locuitorii se afla in placut'a stare de a face araturile de primavera ajutate de timpulu celu mai corespundietoriu; de aceea si pretiurile cerealielor in Romani'a remanu totu moderate, de si navigatiunea pe Dunare s'a deschisu preste totu si esportulu de cerealii s'a inceputu, érá armatele inca consumma cantitati enorme asia, in cátu strainii carii nu cunoscú nici fertilitatea pamentulu Romaniei, nici mesurile intiepte luate de gubernu in anulu trecut, pentru cá locuitorii remasi in vetrele lor se cultive mosiórele toturor ostasilor cáti au participatu la espeditiunile bellice dela Dunare si din Bulgari'a, nu 'si potu face idea, de unde mai potu esi acelea produse ale agriculturii romanesce.

A dou'a di de pasci escl. sa domnulu archiepiscopu si metropolitu a intrunitu la prandiu familiaru unu numeru frumosu de barbati romani din statulu eclesiasticu si civile, érá cu acésta revocá in memori'a betraniloru stravechi'a datina a crestiniloru, ce se mai observa in unele comune pana in dio'a de astadi, de a manca in dio'a de pasci toti membrii comunei impreuna sub unu acoperementu de langa biserica (antic'a Agape). Câteva toaste bine simtite facura cá óspetii se mai uite pe câteva ore grijile vietiei.

Dela Brasíovu. „Gazet'a Transilvaniei“ ne aduce placut'a scire, cá fruntasii romaniloru de acolo detersa in onórea dlui Moise Groza maioru in armat'a Romaniei, ginere alu dlui Iacobu Murasianu una mésa, la care au participatu 60 de óspeti. Dn. maioru Groza, nascutu in Banatu, fostu locotenente in armat'a c. r. austriaca, trecut cu scirea si permisiunea auctoritatiloru sale superiori in armat'a romana, inaintatu apoi la rangulu de capitanu in statulu maioru alu divisiunei IV, s'a distinsu in tóte luptele dela Plevna si mai alesu la luarea Grivitiei in 30 Augustu dupa lupt'a cea mai crunta si eroica. Déca a meritatu vreodata cineva ospitalitatea si caldurós'a inbraciosiare a brasioveniloru, a meritat'o acelu erou dela Plevn'a.

Dela Giurgiu-St.-Nicóra (Gyergyó Szt. Miklos) din Secuime scire dn. Sozai de dato 15 Aprile in „Magyar Polgár“ dela Clusiu, cá „preacinstitul si de bunu neamu nascutulu“ dn. Boga Bálint, directoru alu scóleloru secuiesce dela Alfalu, cá omu bataiosu ce este, dupace se inbéta bine, esecuta diverse bravure de incurageare pentru tenerime. Asia dn. Boga in preser'a onomastice sale se luá la bataia chiaru cu óspetii sei; intr'o cafenea sparse farfurii, pachara si totu ce'i cadea in mani. In scól'a dela Ditro dn. directoru dupace se inbetá cá la óspetie, se luá éراسi la bataia cu popa, cu docenti si cu cine apucá. Cercetarea

*) Acelu articlu de pasci alu lui „Hon“ esitu din pen'a cunoscutulu publicistu, functionariu si deputatu Hegedús Sándor, dela Clusiu, a trasu atentiunea multoru diarie din patria, si este luat in diverse sensuri. Press'a slava si in parte cea germana, ilu afla de fórtu impertinentu. Noi ii damu aci analisea asia precumu esi ea din pen'a unui barbatu distinsu, carele departe de a se ocupa cu politic'a in timpuri normali, cá cugetatoriu profundu si caldurosu aparatoriu alu intereselor nóstre nationali, in acésta epoca marétia a simtitu necesitatea de a releva, in termini demni acelea expectatoriuni ale diariulu ministeriale.

Not'a Red.

**) Törvény nélkül pedig csupa rendelettel, a hogy Önök akarják, részint nincs joga a kormánynak, p. o. az autonom hitfelekezetek iránt intézkedni, részint a mennyiben teszi, a felekezetek nem lehetnek soha biztosok az önkényes és szeszéljes eljárás ellen.

***) A „Szabadelvű“ kormánynak pedig nem kell arra törvény, hanem csak rendeletekkel akar esetről esetre térvénytelül experimentálni, a miniszternek vagy az idő szerint rea befolyást gyakorolnak tetszése szerint esetleg önkényes intézkedésekkel vissza változtatni etc.

curge, că se se cunoșca celu pucinu câte vase, sticle și capete de omu va fi spartu până acuma dn. Bălint, pentru că după aceea se lă recomandam de directoru alu școlilor romanesci de es. in comitatulu Hunedórei.

Comitatulu Hunedórei. (Mari calamitati.) Sunt preste cincideci de ani, de candu ni s'a datu trist'a ocaziune de a cunoșce acelu comitatu locuitu de aprópe 200 de mii romani, că pe unulu din cele mai bine dotate dela natura si totusi preste mesura nefericitu. Poporu persecutatu de sórte si de ómeni rei precum este acela, se va mai fi aflandu dóra numai in Turci'a. Imperatulu Franciscu trimisese in anulu 1833 pe episcopulu Ioanu Lemeni inadinsu că se visitedie acelu comitatu si se'i referedie, déca este adeveratu, că in urmarea rivalitatiei calvinilor cu catholicii, carii ambii se incercă se traga pe romani in partea loru, au ajunsu in adeveru lucrulu asia departe, ca câteva sate se nu aiba preoti, din care cauza ómenii nu mai mergea la nici o biserica, multime de prunci remasesera ne baptisati, mai multi morti fusesera ingropati fóra preotu. Selbataci'a si tóta barbari'a se constată spre rusinea si prostitutiunea civilisatiunei moderne. Astadi vine insusi faimosulu Réthi Lajos si constata in fanaticulu „Kelet“, că calamitatea in acelu comitatu ajunse la extremitate. Dara correspondentii nostrii din acelu comitatu? Vomu da in Nr. viit. unele specimini si dela aceia.

Dupa o scrisóre din Deva dela 8/20 Aprile se mai intemplă si unu scandalu cu flamur'a școlei romanesci, pre candu docentele esise cu scolarii că se aduca paláme (mitisióre, ramúrele) pentru duminéc'a floriiloru.

✓ Dela Murasieni (M.-Vásárhely) aflamu dupa diariile magiare, că acolo arse fereștraulu cu vaporu alu statului si una parte din magazinu, si se faci dauna cá de 40 mii florini.

✓ Dela Nasaudu. Din una ordonantia a ministrului instructiunei publice ne informamu, că ilustrulu inspectoru de școle Koos Ferencz, cunoscutu prin nemarginit'a sa dragoste către romani, inca de candu se află cá parochu in Bucuresci, e stramutatu la Fagarasiu si Brasiovu in loculu colegului seu Szeremlei, care merge la Bistritia-Nasaudu.

Ungari'a.

Budapesta. (Congresulu socialistiloru). In unulu din numerii precedenti amu atinsu, că ideile socialiste facu si in Ungari'a progresse considerabili, si că socialistii au organe proprii de publicitate. Acestu adeveru se constată in serbatorile pasciloru gregoriane chiaru in capitala, intr'unu modu fórté semnificativu. In mani'a cunoscuteloru restrictiuni ministeriali classea laboratoriloru industriari află 10 barbati onesti, cari au garantatu cu person'a loru pentru bun'a ordine in adunare. Au mersu deputati plenipotentii alesi din 25 de cetăti si orasie, intre care din Transilvani'a sunt Clusiulu, Sibiulu si Brasiovulu, in numeru de 106 insi cu 139 de plenipotentie subscise fia-care celu pucinu de câte 30 membri. Au fostu intre ei si căti-va redactori. De primu-presiedinte fu alesu Dr. S. Csillag, alti trei vicepresiedinti, apoi 6 notari. Adunarea se tienu in sal'a de parada la ospelulu „Hungaria“, dara sub stricta priveghiare a politiei, care fu reprezentata prin prefectulu Thaisz, căti-va comisari si vre-o 12 sergenti. Adunarea pe langa ce isi votă unu regulamentu pentru desbateri, intr'o siedintia prealabile, in diu'a de pasci la 4 óre după amiédi se deschise in tóta form'a cu titlu de: Congresulu celoru lipsiti de dreptulu electoral. Program'a stă numai din 2 puncte: 1-o „Sufragiu universale“. 2-o. „Calea si midilocoale spre a se ajunge acelu scopu“. Desbaterile au fostu animate, inse fóra a se comite celu mai micu excessu; ele au decursu in limb'a magiara si germana, s'au relevatu nedreptatea multoru legi; calcarea drepturiloru seracimei; asuprirea infricosiata cu impositel publice; defectele si absurditatile de care este plina legea electorala, caracterisata de către Dr. Csillag de aristocratica, ruginita, de fictiune pentru partea cea mai mare a locuitoriloru. După aceste se decise in unanimitate emittirea urmatoriului manifestu:

„Tu poporule, gigante care dormi, destépta-te si cunoșce'ti poterea ta. Afla odata, că tu esci acela care cultivi pamentulu, care faci productive fenatiel, pasiunile si dealurile de vii; că societatea omenésca are se multiimesca sudoriloru tale, déca granariel si celariel ei sunt pline; că tu esci care scoti mineraliele la lumina, pentru că se-le

dai forme, din care esu avutii si capitaluri; că tu esci care bati cu ciocanulu, tragi cu gelaulu,* tiosi si cosi; tu esci care imbraci pe ómeni si faci co-pereminte aparátórie contr'a ploiloru si furtuneloru; tu esci care prin activitate neobosita sustieni statulu, si déca ti s'a uritu de a implini numai detorii fóra drepturi, atunci statulu cade in ruine. Cunoșce'ti poterea ta, pretinde'ti dreptulu si influinti'a in statu, in comuna, si sufragiu universale. Pretinde-le aceste neincetatu si necurmatu. Inaltia'ti vocea ta puternica si pretinde dreptu electoralu universalu. Propaga-le aceste din cetate in cetate, din satu in satu, din casa in casa; in tóte fabricel, in tóte lucratoriel, in tóte ámele, pentrucă se resune din tóte ánghiuril tiei echo inmiitu: sufragiu universale!“

A dou'a di adunarea fu si mai númeroasa si publicu mare. Ea voi se'si alege unu comitetu executivu, politia inse opri in numele ministrului. Atunci adunarea se reculese si decretă, că loculu comitetului se lă inplinesca cei 4 presiedenti si 6 secretari, éra contra mesurii ministeriale se puna protestu. Unu profesionistu, anume Kürschner vorbindu unguresce demustră cu cifre, că in Ungari'a nu esiste nici-o egalitate de drepturi, că diet'a tiei reprezenta numai vreo 900 de mii locuitori; éra marea majoritate este data in gratia deputatoru alesi de acea minoritate; că tocma partea producátoria a locuitoriloru nu e reprezentata, ci numai cea consumátoria; că miliónele de poporu déca nu platescu 8 si 10 fl. dare directa, platescu inse pe cele indirecte in sume enorme; că darea sangelui prin asentatiuni o platescu in partea cea mai mare poporulu muncitoriu, éra nu „domnii“, prin urmare censulu electoral se se stérgea. Spre a se ajunge acestu scopu, s'a propusu si adoptatu: 1. Compunerea unei partide sub titlu: partid'a celoru neindreptateti a alege; 2. petitiuni collective si monstre (cu mii de subscriptiuni) la dieta; 3. Agitatiune in totu coprinsulu tiei până la satuletiel cele mai mici, că pe urmatoriulu periodu se se alege numai deputati de aceia, carii voru da in scrisu, că voru lucra pentru desfiintierea censului si introducerea votului universale. 4. Formarea unui fondu de bani pentru scopuri de agitatiune. 5. Alegerea unoru diarie unguresci si nemtiesci de organe ale acestei mari partide socialiste internationale. La punctulu acesta căti-va oratori vorbira cu despretiu neaudit despre diariel cele mari magiare si nemtiesci, numindu-le concubine (c — ve) ale capitalistiloru, din a caroru gratia se sustien. Ce e dreptu, că multe diarie mari au vorbitu din capulu locului cu mare despretiu asupra classeloru muncitórie, éra acumu injura adunarea loru in totu modulu; apoi de es. magyaronulu „Pester Journal“ merge cu obraznici'a pan' a dice, că magiarii nu potu se mai suferi alte modificari mai liberali in legea electoral, că-ci atunci ei aru scapata din domnia si iaru incalca nationalitatile, adeca slavii si romanii, pe la cetati nemtii. Destulu atăta, că socialismulu strabate cu pasi largi incóce.

Austri'a.

Viena, 28 Aprile. După-ce in septeman'a trecuta comisiunile dietali, intrunite spre a complaná diferentiele dualistice, s'au desfacutu fóra nici unu resultatu, in dilele acestea se intrunira din nou cinci ministri unguresci cu cei austriaci, totu spre acelu scopu. Press'a opozitiunei voiesce a sci, că ministrii unguresci ar fi decisi asta-data a face tóte concessiunile asupra caroru insistu austriacii, pentrucă in faci'a cestiunei orientali, atātu de amenintiatóre, si a nationalitatiloru, cari nu vreau se fia magiarisate cu nici unu pretiu, gubernulu se si-assigure fortia mai multa pe alti diece ani inainte. Se póte, ca in momentele, candu scriemu noi acestea, ministrii adunati in Vien'a voru fi impacatu tóte diferentiele; cu atāt'a inse dualismulu inca totu nu e restabilitu, ci ministrii sunt obligati a dá tóte cestiunile din nou in desbaterel parlamenteloru din ambele părți ale monarchiei, in care inse partidel de opozitiune sunt númerose si fórté inversiunate. Press'a ministeriala se lauda cu adeveratu, ca ministeriulu Tisza, inca totu ajutatu de croati si de sasi, va mai scóte si asta-data o majoritate de vreo 30 de capete. Acést'a inse este o conjectura, care nu ne foloscesc nimicu a ne ocupá de ea, di se 'i asteptămu resultatul, că-ci diet'a se redeschide dilele aceste.

Din decursulu cestiunei orientali se sciá până in 28 la Vien'a mai totu atātu, cătu si aici la noi, adeca aprópe nimicu, că-ci, precum observămu si in Nro. trecut, conflictele sangeróse din Rumeli'a incurcarea din nou tóte combinatiunile diplomatice, asiá, cătu in momentele de facia, nimeni nu este siguru nici macaru de 24 óre, ca nu vomu primi scirea despre batalie crunte dintre Angli'a si Russi'a impregiurulu Constantinopolei, fóra a se mai premit manifeste in sensulu dreptului gintiloru.

*) Se dice si rându.

Romani'a.

Bucuresci. Sciendu noi bine, ca conflictulu russo-romanescu, de si până acum numai diplomaticu, insuffa cea mai mare grigia nu numai natiunei romane, că celei mai de aprópe interesate, ci si Europei intregi, urmarimu si noi stadiale prin care trece acelu ca ne-adormita atentiune, atātu in diariel din capitala, cătu si din press'a straina si după corespondentie; dar' până astadi in 18/30 nu vedemu mai multu, decâtu căti-va pasi din partea Russiei spre complanarea diferentieloru. Russii adeca dicu, ca dislocatiunile trupeloru russesci si venirea de batalióne próspele, n'au altu scopu, de cătu completarea regimenteloru micșiorate tare in numerulu regulamentariu si totu odata asigurarea puncteloru de trecere, mai vertosu pentru casulu, candu resbelulu cu Angli'a ar' fi inevitabile. De alta parte din cerculariulu celu mai nou alu ministrului de interne, I. C. Brateanu, datu către toti prefectii districteloru invetiămu, că in locu de a inchiaia o conventiune nóua, cu privire la trecerea trupeloru russesci, remane in vigóre totu cea din 14 Aprile 1877, cu singur'a esceptiune de doi articlii, cari nu mai au ratiunea de a fi, până la inchiaierea definitiva a păcei. Ear' punctele de diferentia ale Romaniei cu Russi'a remanu tóte suspinse si rezervate a se substerne spre decisiune definitiva la marele areopagu europénu, atunci, candu se va poté aduná.

Dupa alte diarie statulu maioru romanescu intregu se asiedia in Craiov'a. Despre dislocatiunea trupeloru romanesci se observa tacere asia cumu cere salutea patriei.

Citimu in „Dorobantiulu“ din 15/27 Aprile:

Generalulu Ion Ghika, tramisulu nostru estraordinaru de la St. Petersburg, a sositu in capitala, unde va sta câteva dile pe timpulu cătu are congediu.

Telegramele sosite adi deminétia spunu, ca Russii aru fi inceputu a trata cu insurgentii mohametani de langa muntele Rodope.

Ostilitatile s'aru fi domolitu acumu.

S'assicura asemenea, ca ostilitatile s'aru fi suspendatu si in Tesalia.

In Galati au sositu 800 russi din corpulu de geniu care, incuartirati pentru 6 dile, se voru retrage după aceea in corturi la marginea orasiului si 1500 cazaci cantonati in bivuac afara din orasiu; doue escadróne romane din regimentulu VII de calarasi au sositu mai in acelasi timp in Galati, intorcându-se din Basarabia. Din Galati, au pornitu adi spre Romniculu-Saratu.

Suleiman-pasia, comisariulu insarcinatu cu primirea prizonieriloru turci, după ce a condusu primul transportu de captivi la Galati, s'a intorsu de vr'o doue dile la Bucuresci. Restulu prizonieriloru va porni in curendu in aceiasi directiune.

Coru russescu. — A-séra, pentru seviciulu celoru 12 evangeli, autoritatile russe au cerutu a se desemna o biserica, in care oficiarea se se faca in limb'a russa; spre acestu scopu li s'a desemnatu biserica Sarindariu, unde unu russu a cantatu replicel rezervate corului. Cantaretii din strana cantau romanesc. Unele din evangeli au fostu citite in russesce. Contrariu usuriloru de la noi, oficierii si soldatii russi aveau luminari aprinse ca si in dio'a Pasciloru.

Sciri diverse.

✓ (Omoruri in comitatulu Zemplinului.) In Talya dilele aceste unu sodalu de papucariu a ucisu pe o cusatóre in modulu celu mai ingrozitoriu. Mai antăiu batu pe nefericit'a cu unu feru, cadavrilu ilu scaldă in petroleu si lă aprinse, in cătu nu se mai poté cunoșce. Monstrulu comise nelegiuierea sa pentru a luá dela biét'a copila căti-va florini ce avea la sine.

(Focu infricosiatu.) A dóu'a di de pascile, cath. pre candu tragea unu ventu iute, s'au incmsu in cetatea Bartfeld unu focu cumplitu, care a prefacutu in cenusia tóta cetatea din laintru, cu monastirea calugaritieloru, biserica monastirei si a parochiei, gimnasiulu si alte edificia publice. — Vineri in 25 spre 26 Aprile au arsu Lipto-Szt.-Miklos, capital'a comitatului Lipto, in cătu numai 16 case au remasu crutiate de focu. Biserica cea vechia catholica, templulu israilitiloru, școle, spitale si alte mai multe edificia publice s'au nimicitu. Societátile de assecurantia voru avé se platésca la 400 mii fl.; dara cei mai multi n'au fostu asecurati. Daunele facu milióne.

Poporulu romanu in oglind'a poesiei sale.

De dr. A. P. Alessi.

(Urmare.)

XII.

Dar' dragostea are ea óre vre-unu scopu in lume, este dens'a numai o visiune, o productiune de fantasie, unu deliciu, unu visu insielatoriu, seau este ea unu tesauru pretiosu pentru omenime?!

In natura nemicu nu este fóra scopu, nemicu fóra cauza. Natur'a, cá si moralulu, postuléza dela omenime, perpetuarea genului seu prin viétia familiara. Er' bussol'a adeverata a familiei, prim'a conditiune la o casatoria este amorulu. Inse chiar' acést'a conditiune atātu de esentiale si atātu de necesaria la fericirea si pacea familiara, astadi este desconsiderata si ignorata. Convenirea, interesulu materialu, egoismulu, éta mobilulu casatoriiloru moderne. Grassarea materialismului ordinariu au ajunsu până la degradarea si expatriarea celei mai nobile vertuti, a amorului, care e bazea la tóte, si fóra de care edificiuulu social este supusu la crancene sgudui. Si, pre candu ómenii nostri, ce pretindu a se numi culti de áima si spiritu, in fracu si cilindru, urméza la casatorii credeulu de averi, bani si rang, éta cumu ne instruéza poporulu in intrég'a lui simplicitate:

Mei flacae, mei crestine,
Déca vrei se traiesci bine
Nu te 'nsurá ori-cu cine,
Ci deschideti ohii bine

Si te uita chiar' anume
Cu cine te legi pre lume.
Asculta-mi, că-i face bine.
Apera-te de maiestre
Nu te bucură de zestre,
Ci le cauta aceste:
„Mintea“ loru, de cópta este,
Si-ti iá un'a, care-ti place
Se traiesci cu ea in pace,
Si-ti iá un'a, cá se-ti placa,
Nu cauta cà-e seraca.¹⁾

XIII.

Iubirea, dorulu si uritulu sunt trinitatea, ce compun varietatiunea in vietii a Romanului. Pre câtu iubesc densulu de cu focu si pasiunea mai mare, cu atâta 'lu muncesce mai cumplitu dorulu si uritulu in acele momente, candu se vede despartitu de subiectulu iubirei sale. Pre câtu se légana in fericire mai mare candu amorulu i suride cu placerile sale delicioase, pre atât 'lu tormenta suferintie mai cumplita, la despartirea de isvorulu fericirei, elu incepe a-si piérde liniscea animei, dispore surisulu si bucuri'a de pre faci'a sa vesela de altadata. Cu faci'a palida si ánim'a suferitória incepe se interprete sentiente de dorere si suferintie; si cumu nu va lamentá, cà-ci:

Cátu e lumea si pamentulu
Nui nemicu reu cá uritulu,
Negru, negru si pamentulu,
Dar' nu-i negru cá uritulu.²⁾

Uritulu! dar' ce e uritulu, acestu conceptu folositu asia desu de Romani; éta cumu ne esplica totu densulu:

Uritulu din ce se face,
Din omulu care nu-ti place,
Uritulu din ce-i facutu,
Din omulu, carei tacutu,
Dice un'a si totu tace;
Vedi uritulu cumu se face.³⁾

Si, déca uritulu incepe a róde la ánim'a unei copile, ea incepe se cante:

Ardia-te foculu uritu
Rea bóla esti pre pamentu,
Bóla fóra crediementu,
Chiar' nimic'a nu te dóre,
For' te usuci pre picíore,
Cá frunz'a malaiului
In postulu craciunului.⁴⁾

Apoi ascultati cumu blastema dens'a uritulu:

Of uritu, uritu, uritu,
Bóla fóra crediementu,
De te-ai duce 'n codri, duce
Ursu 'n labe se te-apuce.⁵⁾

Dar' se ve invitu in o poientia incantatoria din valea Somesiului. Aci din departare zarimu o copila plina de gratii ceresci, ce se ocupa cu adunatul fênului, inse la prim'a vedere ne pare o sirena seau o nimfa. Codrulu resuna in departare la echulu cantecului ei. Dar' dens'a ne va permite indiscretiunea cá se ne punem la umbra, se-i ascultámu cuprinsulu cantecului:

Trandafir de pre carare,
Nui cá dorulu badei mare,
Bóla mare si cu jele
Pentru ánimi tenerele,
Bóla mare si mahnita
Pentru o áanima iubita.
Câte flori sunt prin poiene
Si prin codrii buruene,
Nu potu se me lecuésca
Nici bataru se-lu liniscesca.
Nótea din ceriu se cobóra
La baditi'a doru-mi sbóra
Diu'a vine, nótea trece,
Dorulu meu cu elu petrece.⁶⁾

Peregrinandu Carpatii ajungemu langa o colina, langa pólele Retezatului. La pitiorulu colinei o alta copilitia seceara in o holda de grâu. In urm'a ei vedemu crescundu snopii, cá si omenii lui Deucalionu si Pirha din Mitologia. Si candu arunca ochii spre colina, o sagéta 'ti strabate ánim'a, unu farmecu te léga pre locu. De pre faci'a-i poetica se póte ceti, cá ánim'a ei trebue se sufere cumplitu. Multu ai dá se sci

¹⁾ S. Fl. Marianu.

²⁾ ³⁾ ⁴⁾ din colectiunea autorului.

⁵⁾ totu de acolo.

⁶⁾ din colect. aut.

secretulu acestei copile tenere, cu care pari a suferi impreuna.

Inse copil'a gentila, fóra prefacere, fóra cochetaria si fóra a fi rogata ni-lu descopere:

Frundia verde de nui'a,
Rea bucata-i dragostea,
Cá n'ai stare la mancare
Nici odihna la culcare.
Cá me culcu nótea se dormu
Dar' nu mi se face somnu,
Si me culcu se odihnescu,
Dar' la tin', bade, gândescu.
Stau cu gândulu la uitare,
Ánim'a nu-mi da rabadare.
Stau cu gândulu se te uitu,
Si-acumu nu te potu mai multu;
Si eu nu sciú ce-i ast'a,
De nu te mai potu uitá.⁷⁾

Serman'a baietici! De buna séma a pescuitu-o amorulu. Ea ar' scapá bucurósa serman'a de acelu crancenu tiranu, ce-i rapesece somnulu si mancarea, dar' nu póte. O de ar' poté fi si ea, cá multe copile adapate cu crescere si cultura moderna, care cunosc amorulu numai din romane si teatre, ér' nu din sentimentu. Cátu de bine ar' fi pentru dens'a, candu si ea ar' sci se-si schimbe amantulu in tóta lun'a, dupa cumu e mod'a la multe damicele culte din orasiele nostre. — Dar' dens'a nu posiede din fericire acésta pétra a intieptiunei, nu scie amagi, nu se scie prefaca nici a insiela; de si mintea i-ar' dictá se scape de acestu vierme rodietoriu, dar' ce folosu, ánim'a nu o lasa, ci o tiene incatenata si neadormita. Si câte copile patimescu asemenea.

XIV.

Tieranulu si tieranc'a romana au fostu in toti timpii si sunt astadi, verdi cá stejarulu din munte; ei prin forteile iubirei loru ni-au conservatu si aparatu sacru paladiu alu nationalitatiei.

Pre candu multi dintre ómenii nostri culti adera la scól'a cosmopolitismului, nu numai in amoru, dar' si in scientia, in patriotismu si in fine, in tóte; tieranulu adapa arborele nationalitatiei chiar' si cu nectariulu celu mai dulce alu animei, cu amorulu. „Ce-i strainu nui se lipesce de ánim'a mea.“ Déca unu strainu cere amorulu unei fetitiei romane; éta cumu i raspunde dens'a:

De-ai fi bade unu Romanu,
Te-asi culcá la mine 'n sinu;
Dar' nu esci de legea mea
Si-a iubi nu te-oiu poté.

Ér' romanulu ardeleanu crede, cá nu póte fi fientia mai dragalasie in lume, celu pucinu lui, nimene nu-i place mai bene, cà-ci:

Cátu e tiér'a romanésca
Nu e flóre pamentésca
Cá fetiti'a ardélenc'a;
Ea-i 'naltutia mladióra
Cá o verde trestisióra
Si-i frumósa, vorbitória
Si de sufletu iubitoria.
Candu vedu sinu-i rotundioru,
Me ajunge focu de doru;
Candu vedu pèru-i de metasa
Cumplitu doru-i me apésa;
Candu vedu faci'a-i rumenióra,
Dorulu aprigu me omóra;
Er' candu trece si zimbesce
Câmpu 'n faci'a-i infloresce;
Er' candu ea se prinde 'n jocu,
Si se légana in locu,
In fetiori arunca focu.⁸⁾

⁷⁾ din colect. aut.

⁸⁾ A. p. 101 Fet'a ardeleana.

(Va urmá).

Literariu.

Din „Albin'a Carpatiloru“ a aparutu dejá alu III-lea volumu cu urmatoriulu cuprinsu:

Viéti'a lui Onufriu, romanu de Theocharu Alexi (continuare). — Papa Pius IX (cu portretu). — Artista (cu ilustratiune). — Novela si romanu, paralela de I. V. — Visu si realitate, istoria fantastica de I. P. — Ba-

lada, de Al. A. Macedonschi. — Femeile din harem (cu ilustratiune). — Despre eposulu grecescu si despre Homeru, studii popórale de St. Iosifu. — Doine popórale din Ardealu de S. Fl. Marianu. — Archiducele Franciscu Carolu (cu portretu). — Cripta familiei domnitóre in biseric'a Capuciniloru din Vien'a (cu ilustratiune). — Insemnatatea si necesitatea studiului igienicu pentru femei. — Papa Leo XIII (cu portretu). — El Verdugo, dupa H. de Balzacu, traducere de I. P. — Regule igienice pentru primavéra. — Margareta, regin'a Italiei (cu portretu). — Statistica. — Varietati: Barometru poporalu. — O serbatóre in Iaponia. — Rísu printre lacrimi (cu ilustratiune). — Midiolócele nóstre de nutre-mentu. — Revista practica de comerciu si industria. — Unu monstru de mare. — Santa Sofia. — Efectele frigului in regiunile polare. — O inventiune placuta pentru mésa de scrisu. — Litere de tipariu din sticla. — Celu mai mare posesoru din America. — O societate anglo-franceza. — Cafenelele in Francia. — Sinistrele maritime. — Ceva interesantu despre marmora. — Datoriile cátor-va state. — Lecuire prin impunetur'a albineloru. Originea cuventului „Rus“. — Cumu s'a comunicatu Turciloru tractatulu de pace. — Holteii séu burbucu. — Din istoria clopoteloru. — Parapléuele si umbrelele. — Indreptare. — Statistica.

„Industri'a si Resbelulu.“ studiu socialu si politicu de Stef. C. Michailescu, Profesoru. „La raison finira par avoir raison.“ Cuprindere: O introducere sociologica. Resbelulu. Raportulu sciintificu dintre resbelu si industria. Politica resbelului. Partea lui estetica. Guvernele in resboie. O nota a dlui de Bismark. Proorocii sociologice. — Industri'a inalta a resbelului. Generalii si cultur'a militara. Unu cuventu despre Plevna. Conclusiune. — Industria mecanica: drumurile de feru in resboie. Legi sociologice. — Industri'a chimica: Unu reu care a produsu multu bine. Schitie istorice asupra prafului de pusica si perfectionarii armeloru. Artileria la Romani. — Linii mari istorice. Cum a schimbatu prafulu de pusica starea sociala si politica a Europei. Raporturile politice si sociale dintre resbelu si industria. Viitoriulu.

Acést'a scriere se afla sub presa si va aparea in câte-va zile. Editiunea avendu unu micu numeru de esemplare, doritorii de a posede acésta carte voru responde pretiulu On. Administratiune a „Observatoriului“ in Sibiiu si voru primi-o prin posta franco. A se serie numele si adresa deslusitu. Adres'a autorului: Calea Vacaresci 24. Bucuresci séu la Redactiunea „Romania Libera“. — Pretiulu cártii 2 lei.

Pretiurile cerealieloru

si altoru obiecte de traiu au fostu la

30 Aprile in Sibiiu:

Grân, dupa cualitati	1	hectolitru fl.	9.20	10.20
Grân, amestecat	1	„	8.—	8.80
Secara	1	„	6.80	7.20
Papusiou	1	„	6.40	6.80
Ordiu	1	„	7.—	—
Ovesu	1	„	3.10	3.50
Cartofi	1	„	2.60	3.10
Mazare	1	„	—	9.50
Linte	1	„	13.—	—
Fasole	1	„	—	8.50
Lardu (slanina)	50	Kilogram	35.—	—
Untura (unsóre topita)	50	„	30.00	—
Carne de vita	1	„	34.40	—
Oua 10 de	—	—	—	20

Cursulu moneteloru in val. austr.

Vienna, 29 Aprile.

Galbinii imperat. de aur	fl.	5.80	cr.
Moneta de 20 franci	„	9.84	—
Imperialu rusescu	„	9.86	—
Moneta germana de 20 marce	„	12.52	—
Sovereigns englesi	„	12.—	—
Lira tureésca	„	11.30	—
Monete austr. de argintu 100 fl.	„	106.80	—

Cursuri de Bucuresci in Lei noi (franci).

28 Aprile n.

Obligatiuni rurali din 1864 cu 10%	l.	91.50	b.
Imprumutulu Oppenheim din 1866 cu 8%	„	86.25	—
Obligatiune de imprumutu dominiile din 1871 cu 8%	„	86.50	—
Creditu fonciariu (hipot.) ruralu cu 7%	„	80.1/2	—
Creditu fonciariu urbanu (alu capitalei cu 7%)	„	70.—	—
Imprumutulu municipale nou (alu capit.) din 1875 cu 8%	„	83.—	—
Fondulu de pensii (per 300 l. a.) cu 10%	„	130.—	—
Actiunile caliloru fer. rom. din 1868 cu 5%	„	23.40	—
Actiunile caliloru fer. prioritati din 1868 cu 6%	„	71.90	—
Daci'a, Compania de ascur. din 1871 actiunea de 250 l. a. 8%	„	150.—	—
Romani'a, Compania de ascur. (act. de 100 l. n.) 1873 cu 8%	„	50.—	—

antiarthritica si antirheumatica alui

WILHELM

curatitóre de sange spre a se folosi in ori-care anotempu cá singurulu midilocu curatitoriu de sange cu rezultate sigure.

Cu concessiunea cancel. c. r. de curte datu prin decisiune
Vien'a, 7. dec. 1858.

Probata definitivu.
Efecte exell.
Resultatulu eminentu.

Prin p. in. patenta a M. Sale c. r. ascurata contra falsificarii.
Vien'a, 28 martie 1871.

The'a acést'a curatia organismulu intregu, strabate partile integralu corpus si folosindu-o cá beutura departéza dintr'insulu tóte materiile stricacióse, cate se voru fi adunatu, cum nu face nici o medicina; si efectulu siguru este durabilu.

Vindecarea perfectá a arthritei, reumatismului, bóla englezésca, si a altoru bóle invecchite incurabili, ale raneloru, cari puróieza ne 'ncetatu, ale bóleloru genitáli si bubeloru, ale sgrabuntieloru pe trupu si in faci'a, ale peteloru, bubeloru si-philitice.

The'a acést'a au produsu rezultate fórté favorabili mai alesu in inflaturu de ficatu si de splina, cum si in greutáti hemoroidali, in doreri

de nervi, de muschi de incheiaturi, de udu, polutiuni, impotentie, scourgeri la femei etc.

Suferintie cum sunt bólele scrofulóse, inflatur'a ghindurilor se vindeca iute si perfectu, la aceia, cari beau The'a necurmatu, fiindu ca ea este unu midilocu domulu dissolvatoriu si promovatoriu de urina.

Resultate admirabili sigure.

Dlui Franciscu Wilhelm, apotecariu in Neunkirchen langa Vien'a.

Wocheiner Feistritz (in Carniola), 1 oct. 1872.

On. Dle! Mai am érasu trebuintia de vreo trei pachete din the'a dtale curatitóre de sange, pontu ca dupa-ce am cumperatu de la dta de 2 ori si am folositu acestu midilocu exellentu „the'a antiarthritica si antirheumatica a lui Wilhelm curatitóre de sange“ m'am convinsu de ajunsu de minunatulu ei effectu. Te rogu se-mi tramiti the'a curatitóre de sange cu receperea plátii prin posta. Cu totu respectulu

Ioanu Jerala, capelanu.

Dlui Fr. Wilhelm, apotecariu in Neunkirchen langa Vien'a.

Tuschkau langa Pilsen, 1 oct. 1872.

De asiú fi cunoscutu mai nainte poterea vindecátóre „a theei dtale antiarthritice, antirheumatice, curatitóre de sange“ asiú fi scapatu de multu de o bóla vechia si asiú fi si mai bogatu cu o suma considerabila cheltuita fora scopu pentru restaurarea

sanetáti mele. Pan' acum am trasu acestu midilocu nepretutit de la Praga din depoulu dtale, astadi me adresezu d'a dreptulu catra dta si Te rogu a-mi tramite cu întórcerea postei 12 pachete pe langa receptiunea plátii. Cu totu respectulu

Josef Dilzl.

Dlui Fr. Wilhelm, apotecariu in Neunkirchen langa Vien'a.

Gutenstein, 1 oct. 1872.

Se 'mi mai tramiti catu mai curendu 2 pachete „the'a antiarthritica, antirheumatica, curatitóre de sange a lui Wilhelm“ precum mi-ai mai tramisu prin posta. Eu vediu, ca fora the'a dtale nu mai pociu existe. Cu tóta stim'a

Florian Haselsteiner,
Nr. 43 in Klosterthal.

Preste púginu va urmá continuarea epistoleloru de recunoscintia, fiindu preste potintia a le publicá dintr'odata pe tóte.

Se ve feriti de falsificari si insielatiuni.

On. publicu la cumperare se binevoiesca a reflecta exactu la marc'a si firm'a mea tiparite pe din afóra pe pachetu, pentru cá se nu fia insielatu prin falsificari.

Adeverata thea antiarthritica, antirheumatica curatitóre a lui Wilhelm, se póte trage numai din prim'a fabricatiune internationala antiarthritica, antirheumatica curatitóre de sange in Neunkirchen langa Vien'a, séu din depozitele mele publicate prin diarie.

Unu pachetu, impartitu in 8 dose, preparatu conformu instructiunei date de medicu impreuna cu informatiunea despre folosire in diverse limbi consta 1 fl., pentru timbru si pachetare separat 10 cr.

Pentru comoditatea o. p. adeverat'a thea antiarthritica, antirheumatica, curatitóre de sange a lui Wilhelm se mai afla in:

Sabiiu la Frid. Thallmayer, comerciante.

Abrud: F. Tones & Comp.

Bistritia: Fridricu Kelp, Tergovits & Zintz, Dietrich & Fleischer.

Blasiu: Carol Schieszl, apotecariu.

Orastia: Carol Reckert, apotecariu.

Alba-Julia: Iuliu Fröhlich, apotecariu.

Clusiu: Ad. Valentini, apotecariu.

Brasiovu: Ferd. Jekelius, apotecariu.

Lechintia: Friedr. Scheint, apotecariu.

Feldióra (langa Brasiovu): Friedr. Folberth, apotecariu.

Ilia, C. Hoffinger, apotecariu.

Osiorheiu: Max Bucher.

Sabesiu, I. C. Reinhard, apotecariu.

Baia mare: I. Horacek, apotecariu.

Aiudu: August Binder, apotecariu.

Miercuria: Chr. Fr. Schimmert, apotecariu.

Romann (Moldova): Josef Dannfy, apotecariu.

Sedisióra: Josef B. Teutsch, comerciante.

Reghinulu s.: S. & I. Leonhardt.

Huniadóra: Fried. Acker, apotecariu.

Rosia: Ludw. Moldovan, apotecariu.

Ocn'a (l. Sabiiu): Joh. y. Cronberg, apotecariu.

(23) 2